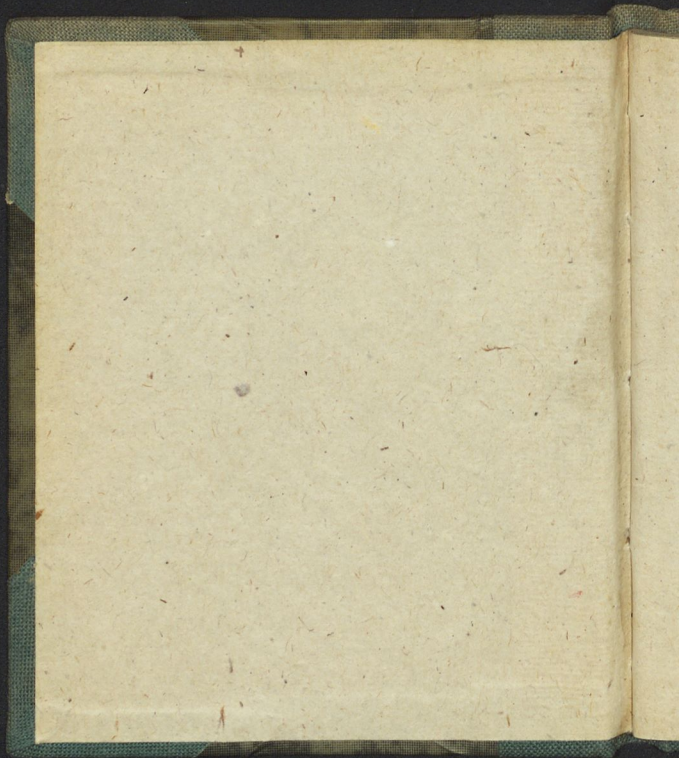

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

192273

100 ✓
130
125
316.50 / 216.50
40
V.C.R.

200
Dad
repar Tanding, H.
d. 6. 65

Štvarjenje ljudi in shival.

Bog je vstvaril ljudi in shivali, vsi so tedaj njegove stvari. Zhloveku je dal Bog um, de naj zhes nje gospoduje, jih k delu in v svoj shivesh obrazha, ne pa de naj jih muzhi ali terpinzhi.

KRATKE POVESTI

s podobami

poslovenjene is nemfhkih bukviz

Monakovskiga drushtva soper muzhenje shival.

V Ljubljani 1846.

192273

192273

D 510/1966

1.8
2.8

II. Nespametni mosh.

Neki mosh je dobil v delesh ali poverbal po svojim frizuz vós in dobro rejeniga konja. To je bilo vse njegovo bogastvo. — Konja vprega, vosi shita in drusih jestvin v mesto in si s njim lep denar perflushi, s katerim si lahko boljiga shivesha kupi. Pa na enkrat se v njem lakomnost sbudí, in si mífli: „Danf sim s svojim konjem dva goljdinarja saflushil; pazh lepo bi bilo, ako bi ta denar ves moj bil, fizer pa moram vfakdan fkorej trideset krajzerjev sa klajo dati, ker je oves drag. To mi je prevezh. — Pa zhimú je neki konju oves? Šaj je tudi s fenam lahko sadovoljen, in tako bo meni veliko vezh ostalo.“ Kakor je rekel, tako je storil. Le pizhlo je potlej s fenam kermil konja in ga vedno vezhi tesho vositi filil. Ko ni hotel hitro sadosti iti, fo tepeshi oves, ki ga ni vezh dobival, domestovali. Kaj se sgodi? Šilno mozhni konj smirej bolj flabí, in sadnjizh ga mosh tudi s pretepanjem ni mogel perfiliti, de bi po navadi velike teshe vlekel. Neumnesh pa tega ne sposna, in she huji

ga pretepa. Nesmernost neufmiljeniga ravnanja in pomanjkanje shivesha sta ubogiga konja ob vso mozh pravila, torej nasadnje mertev na tla pade. Nadloga moshá je bila sdaj velika. Na fredi zeste je — konj pa mertev — in ker ni mogel do terga priti in ni denarja imel, je bil perfiljen tudi on tisti dan stradati. Pa, kakó se mu je fhe le vprihodnje godilo? Kdo mu je potlej shito na terg vlazhil? Ali ni bil mosh s svojim neufmiljenjem slo nespameten?

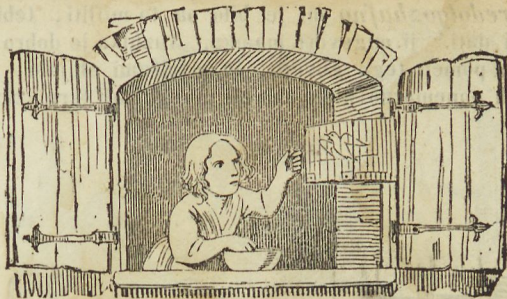

III. Neporedna fantizha.

Neporedna fantizha sta psa vjela. „Konja s njim igrajva“, rezhe eden. „Pef naj je konj, jest pa kozhijash in ti bodi gospod.“ Veliko veselje jima je bilo. Kushkek pa, se vé de od tega nizh ni saftopil, in toraj njima tudi ni vgodil. Savoljo tega vsa raskazhena, sta jela ubosiga pfizhka pretepati, de je zvilil. To flifhi mosh, zhigar je pef bil, tje hiti, sgrabi eniga tih neporednih fantizhev, in do dobriga ga ofheslhka. Ko je fantè jokal, mu rezhe mosh: „Ali menifh, de se psu, ki ti nizh shaliga storil ni, tepesh boljje perleshe?“ Drusiga pa,

ki jo je bil potegnil, gosposki na snanje da, kjer je
tudi kmalo svoje plazhilo prejel. Posneji se nizh vezh
kaj taziga od teh dveh malih hudobneshev flifhalo ni.

IV. Terdoserzhnost.

Anzhika je ptizhka v dar dobila. Šnashna shivaliza ji je grosno veliko veselje delala, in velikokrat saklizhe Anzhika: „Kako ljub in dober, kakó lep in vesel je pazh moj ptizhik! Pa kmalo je mikanje po novosti minilo, in velikokrat je ptizhku jesti in piti dati posabila. Eniga dné pa mertev v kletki (foglavshi) leshi. Štradanje ga je bilo umorilo. „No, faj je tudi prav, de je mertev“ rezhe terdoserzhna Anzhika, „vedno fim mogla pasiti in vsak dan mu jesti in piti dajati; to je bilo kej dolgozhasno.“ Nje mamka ta govor flifhati, se je slo shalila, in ker je eniga dné po opravlilih na kmete fhla, saprè Anzhiko v stanizo, ji da igrázh, pa nizh jesti. Lakota je kmalo otroka teshila, in kedar mamka svezher duri odprè, joka Anzhika in pravi: „Pa ljuba mamka, sakaj ste posabili mi kej jesti dati? Šej fim bila saperta, in fama si nisim mogla po nizh iti.“

„Predolgozhasno mi je bilo na to misliti, tebi kej
jesti dati.“ ji odgovori mamka. Anzhika je dobro spos-
nala pomen tega govora, in s solsami obljubi, nikoli
vezh ponemarno kake shivali muzhiti ali terpinzhiti.

V. Povrazilo.

Neka vdova je imela sina, ki je bil poln neporednosti in nepremišljenosti, in je tedaj malokdaj prevdarril, kar je storil. — Eniga dné najde v germu per pokopalishnim sidu gnjesdo s mladimi ptizhki. De bi ga pobral, se fkosi germovje splasi, in ko je roko po njem stegnîl, mu starka s shalofsnim zvizhanjem proti ferli, svoje mladizhe brani. Šmeja se dezhek, ter rezhe: „Le zhakaj, ti bom kmalo sakuril“ — mahne po nji, in ref ubogo shivalizo sadene, de mertva na tla pade. „Sdaj pridi in brani svoje mlade“, se pazhi posmehovaje malopridni fantè. Malo mefzov po tem mu umerje njegova dobra mati. Šam je bil sdaj in nikogar ni vezh imel. En fosed ga k febi vsame. Per tem je mogel teshke dela opravljati, in je velikokrat hudo pretepan bil, vzha-

sih tudi ponedolshnim. „Ali me nihzhe ne brani! Oh, de bi pazh moja mamka fhe shiveli“, je dostokrat sdihoval, in fkorej v fjak dan je jokal in klezhé molil na grobu svoje matere. Ko je enkrat is pokopalifha fhel, fpet germ ugleda, v kterim je pred dvema mehzama mlade ptizhke vsel, in njih mater ubil. Teshko mu ta spominj na ferze pade, sakaj sdaj v svoji revii je spsnal pravizhno strahovanje boshje sa neufmiljenje, ki ga je do nedolshnih, od Boga vftvarjenih shival imel.

VI. Usmiljenje.

Bil je nekđaj dober dezhek po imenu Tone. Eniga dné pride vef vefel domu, ker je bil pevfkiga ptizha vjel. Pokashe ga svoji materi in ji pové, de mu je nje-govi prijatel fvetoval, ptizhu oba ozhefa isbofti, de bo potem raji pél. Pa ravno ta zhaf gre memo flep mosh, ki ga je pfizhik vodil. Ubogi peviz je bil, ki je svoje petje s goflinim glafam drushil in tako ljudi rafvefelje-val, de fo mu kak krajzer podarili. Š tem denaram fi je pa kruha kupoval. Dobri Tone je poln usmiljenja svojo mater miliga darú sa ubosiga mosha profil. Mati mu s vefeljem proshnjo dovolijo in mu rekó: Tvoje usmiljenje s flepim moshem me slo vefeli! Ali menifh pa, de ubogi ptizhik, ki fi ga ravno sdaj vjel in ob proftoft perpravil, ni tudi tvojiga usmiljenja vreden? In sdaj fi mu fhe zlo hotel poslednjo dobroto — fvitlobo ozhi — vseti, de bi se nad njegovim petjem rasvefeljeval?

Še ne bošh bolezhine, ki bi jo sapušheni stvari storil, vŕelej spomnil, kedar ga bošh pėti flifhal?“ Jokaje Tone mater objame, in ptizhu nizh shaliga ne stori. Kakó slo se je pa Tonzhek zhudil, ker je ptizh zhes nekoliko dni, desiravno ne oflepljen, peti sazhel. „Kakó more biti to?“ vprašha Tonzhek svojo mater. „Le neusmiljenje in neumnost sta tebi oftudni svėt dala ptizha oflepiti“, mu odgovorė mamka.

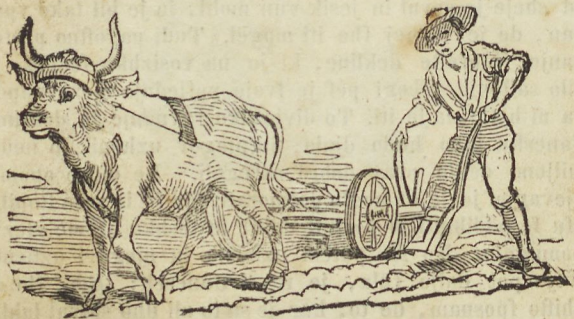

VII. Vpresheni pèš.

Janesek, dober, miloferzhen otrok, frezha s svojim uzhenikam teshko obloshen vosizhek, ki ga je pèš v mesto vlezhi mogel. Uboga shival je veliko terpela; od sheje je seval in jesik vun molil, in je bil tako vpehan, de je komej she iti mogel. Tudi pogostno pretepanje fhtoraste deklina, ki je na vosizhku sedela, je bilo saftonj. Ubogi pèš je svojo poslednjo mozh napèl, pa ni hotlo dalje iti. To divjasthko ravnanje je dobrimu Janesku silno hudo djalo, in njegov uzhenik so neufmiljeno dekle prav dobro okregali. Le ojfiro opominjevanje jo je samoglo permorati, de je is vosa stopila, pflu se oddihniti in pozhiti dala, in teshko breme vlezhi pomagala. Ko sta potem uzhenik in njegovi uzheniz svojo pot dalje fhla, je rekel Janesek: „Sdaj she le zhifto sposnam, de to, kar je sa to ali uno shival lahko

delo, je sa kako drugo preteshko in njeni natvori ne permerjeno.“ Refnizna je ta,“ odgovoré uzhenik, „vol, ki ga tamle drevesu vpresheniga vidish, vlezhe svoje breme lahko, ker je njegov zhversti shivot k temu perpraven. Ravno tako tudi konj lahko vlezhe, ako mu prevelike teshe ne nakladajo, kar se pazh velikokrat sgodí, in ravno s tem svoje dobre konje pretegnejo in konzhajó. Shivaliskih mozhi se finemo per svojih delih poflushiti, tode po pameti in kakor je prav, ne pa toliko, kar njih mozhi ne premorejo; pa dajajmo jim tudi toliko klaje, kolikor je prav, potem bojo vedno tudi mozhne in sdrave ostale, nam dobro flushile in se, kakor je modri Štvarnik naredil, svojiga shivljenja veselile.

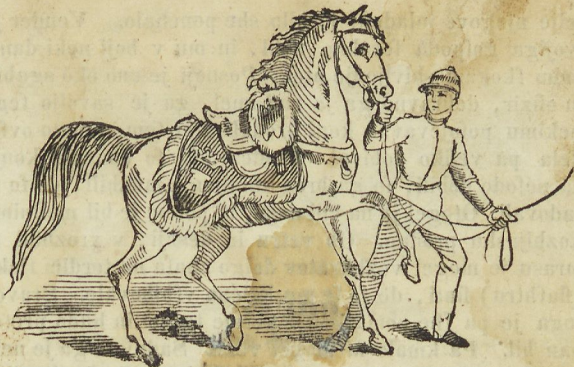

VIII. Napzhno usmiljenje.

Gospa Marta je imela fhest pfov, ktere je s nar boljfhimi jedmi pizhala, zhehljala in zhesmerno meh-kotno ljubila. „Šaj fo boshje stvar!“ je rekla, ko je svoj v kavo (kafé) pomozheni kruh med lene shivali delila. Ko je pa kak stvar, ubog mosh pred njene duri perfhel, je ubogajme profil in ji v joku svojo britko potrebo potoshil, ga je ojštro in bresdufhno s besedami „*pojdi s Bogam*“ odpravila. — „Moj Bog, kaj je berazhev!! Šaj se ne more vřim dati; fama imam komej preshiviti fe.“ Takó je govorila Marta, kolikorkrat jo je kak potreben sa dar boshji nagovoril. Ali je prav imela? Kratko nikar! Kako de ne? Ali nima drushba soper

muzhenje shivali namena shivalim shivljenja varovati in polajšhevati? Šaj je Marta po volji te drushbe ravnala. Nikdar ne, moj otrok! Ne muzhi, ne ranuj, ne ubijaj shivali nobene bres potrebe, tudi ne krati jim potrebne pizhe. Le tó hozhe drushba, ne pa de bi se shivali rasvajale, omehkushevale, ali she zlo s shlahtnimi jedili pizhale, in de bi se v pernizo pokladale, ktere veliko tavshent ljudi nima. Kdor samore ljudi v potrebi in nadlogi bres vfiga usmiljenja gledati, shivali pa tako bresumno mehkushi, kakor Marta, letá ne ravná po volji drushbe soper muzhenje shival. Ona hozhe le nepotrebno gerdo ravnarje in neusmiljenje do shivali odverniti, to je njeni namén.

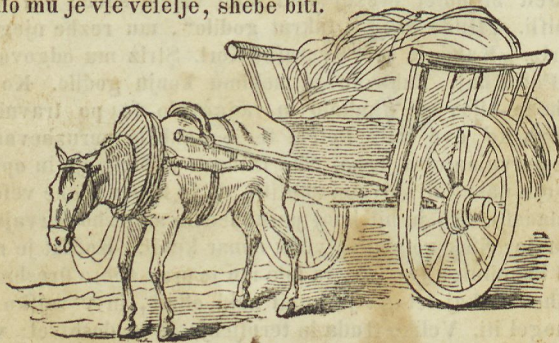

IX. Ofóda kónj.

Korl je vidil na travniku mlade lepe konje shaliti ali med seboj radgovati se in semtertje skakati. „Jest bi hotel prezej tudi tako veselo shebe biti,“ si misli. „Hudo bi se ti takrat godilo“, mu rezhe njegov striz. „Kakó je to?“ vprasha Korl. Štriz mu odgovori: „Poslušhaj, kaj se je nekimu konju godilo. Ko je shebe bilo, je skakalo in radgovalo se po travniku vezh ko dve leti. Potem se je sazhelo peruzhevanje in pervajanje sa jesho. She tftikrat je bizhanje in opletanje dalo sali shivinzi zhutiti, de je konez njene vesele mladosti. Ko je bil konj peruzhen in sa jesho pervajen, ga je vifok gospod sa velik denar kupil. Koshat je nofil imenitniga jesdiza, in bilo mu je prav dobro fresheno. Zhes nekaj lét ga je kupil neki ofizir, in v vojsko je mogel iti. Veliko truda in terpljenja je tú doshivel; ve-

felje njegove mladosti je bilo she ponehalo. Vender je svojiga gospoda serzhno nosil, in mu v boji neki dan s enim fkokam shivljenje otél. Posneji je eno okó sgubil, in ofizir, desiravno ga je rad imel, ga je savoljo tega nekimu pofojevavzu konj prodal. Per tem je malo ovfa, dela pa veliko dobival. Jesdezi, ki fo ubosiga konja na pófodo dobili, fo ga bres ufmiljenja muzhili, de fo se radovali. Otogel je na eni nogi, in potem je bil mestnimu kozhijashu prodan. Ob vetru in deshji, v vrozhini in mrasu je mogel vezhkratov dolgo zhafa na terdim tlaku (flafhtru) stati, de fo se mu koléna vshibovale. Sraven tega je pa she pomankanje kerme terpel in hudo pretepan bil. Pa kmalo ni mogel vezh. Sadnjizh ga je neki vosnik sa malo goljdinarjev kupil, in je she huji s njim ravnal. Šlep, kruljev, smedlen, oflabljen in spotikoven je le she komej svojo tesho vlazhil in poslednjizh je revno konez vsel.“ Korelna je ta poveft v ferze ginila, in prefhlo mu je vse veselje, shebe biti.

X. Svesano tête.

„Kakó vesélo je pazh danf vse“, je rekel Andrejzhik svojimu ozhetu eniga vrozhiga poletniga dné. „Kakó veselo tamle govedna skazhe, kakó gibzhino se shebeta radgovajo.“ „To me veseli,“ odgovori ozhe, de rad vidish, ko se tudi shivali svojiga shivljenja veselijo. Med tem govorjenjem frezhata vos, ki je bil vés s strahno svesanimi teleti obloshen; glave so jim zhes lestvize is vosa víféle. Ravno ta zhaf sta dva zhloveka eno takó svesano tête na terde tla vergla. To je Andrejzhika britko ginilo; ubogo shivinzhe je jezhalo in fkorej poginilo od shéje; jesik mu je vun molel, komarji in obadi so mu bili ozhi takó opikali, de so bile fkorej vse satekle. „Kakó morete tako neufmiljeno s ubogo shivíno ravnati?“ je Andrejzhik vosnike nagovoril, refhite jih vender letih terdih prevés!“ Tudi Andrejzhkov ozhe jima je krivizo, oftudnost in pregrefhnost taziga muzhenja ojstro pred ozhi postavil. „Kaj néki,“ je rekel eden tih divjakov, „nore kvante! sej je le shivina, po narozhji jo bomo javalne

nosili. Sa mefnizo je shé dovelj dobra. Med tem govo-
ram se je drugi vos memo peljal, na katerim so bile
teleta le rahlo pervesane, zhverste in veséle viditi.
Glavize jim niso is vosa viséle.“ Ali bi ne môgli tudi
vi tako storiti?“ je rekel Andrejzhik sagovejim ljudem.
„Ko bi taki bebzi bili, kakor uni“, je bil odgovor. —
Zhes dve léti je vidil Andrejzhik, kakó sta una dva
zhloveka, ktera je kmalo sposnal, s na herbtu svesa-
nimi rokami v jezho peljana bila. Ona sta bila namrezh
neusmiljenja in grosovitosti vajena, nekiga zhloveka
hudo ranila, in sta bila savoljo tega sodnji oblasti isdana.

XI. Terpinzhan konj.

Sarobljen in neusmiljen zhlovek je mahal konja po glavi, ki se je saftonj vpéral teshko obloshen vos is jame islezhi, ter mu je okó isbil. Shivina je mogla strahne bolezhine terpeti, in od prefiljeniga napenjanja, trudnosti, strahu in bolezhine je na tla padla. Vender vse to ni terdoserzhnika ginilo, ki je v divjim ferdu ubogiga konja tako dolgo pretepal, dokler ni po strahnim pretepanji permoran she enkrat kvishko planil. Švojo sadnjo mozh je she poskusil, in je hotel vef sdivan in perfkajozh muzheniku pobégniti. Šemtertje, naprej in nasaj je fkakal, in sadnjizh pade vos v jamo in vse kar je nalosheniga bilo, v blato. Sdaj pa pretepanja ni bilo ne konza ne kraja. Is gobza in nosa je konju kri s zurkama dèrta, in rasbito okó mu je fkorej na pol is ozhniz vífélo. Pravizhna kasen ali fhtrafenga sa to nezhloveshko djanje pa neusmiljenimu zhloveku

ni odšla. Enkrat pride v prepír s svojim tovaršem, in ko ga je ravno hotel s debelo palizo mahnuti, se tovarš mableju ogne, sagrahi kamen, in ga mu, ravno ko je hotel nanj planiti, naravnoft v defno okó vershe. Velike bolezhine je mogel prestati, in okó je bilo sa vfelej sgubljeno. Sdaj fe je kéfa poln spomnil, de je bil pred malo zhafam svojimu ubogimu konju tudi eno okó isbil. Kakor je posodil, tako mu je bilo povernjeno.

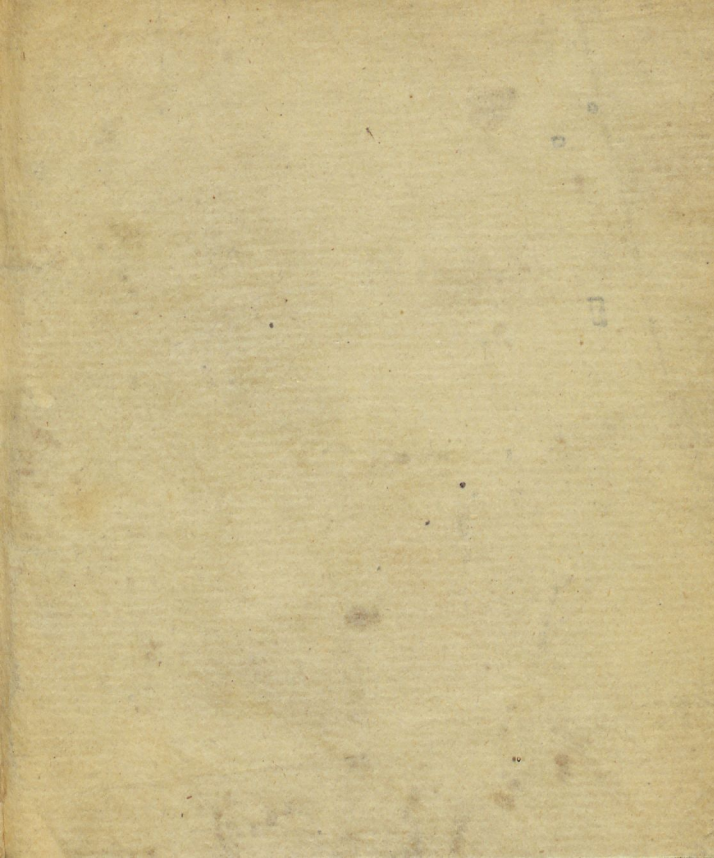

XII. Neufmiljene igre.

Neki priden uzhenik ni nikoli perloshnosti samudil, svojim uzhenzam pregreshnost muzhenja shivali shivó pred ozhí postavljati, in jim stud do tega globoko v ferza vtisniti. Perpovedoval jim je enkrat v sholi, de se ne davnej na Šhpanfkim in po nekterih drugih deshe-lah ljudje s tem rasveseljevali, de so v nalafh sató napravljene gledishha bike, medvede in drugo divjino vkup saperli, in eno v drugo shzhuvali in drashili, de je med njimi strashen boj vstal. On je rasjafnil svojim pasljivim posluhavzam kratko in natanko vse, kar se je v tih shivalfkih borishah godilo. Tedaj rezhe eden smed uzhenzov: „Ali je mogozhe, de so take deshele bile, v kterih so takó neotesani in grosoviti ljudje shi-veli?“ „Kako frezhni smo pazh mi,“ je rekel drugi, „de per naf ljudstvo tazih divjih veseliz ne posná.“ „Ja

v reznizi se smete frezhne shteti“, je uzhenik dalje go-
vori!, „in modrimu vladarstvu se moramo sahvaliti, ki
vse take in njim enake divjashke veselize prepové.“
Vsi so se veselili, de so tako oftudne igre v domovini
prepovedane, in s enim glafam so užheniku obljubili,
de ne bojo tudi fami nobene shivali bres potrebe in pre-
shérno muzhili in morili.

92112
90112

ALOJS REBOLJ
Iznosar
* P. MOSTE N. 55 *
P. Koroško, Koroško

590

